

In Memoriam

Turvetaiteilija Papu Pirtola 1949–2017

Kirsti Marjatta Pirtola syntyi 10.6.1949 Nurmi-järvellä Raalan kylässä. Ylioppilaaksi tultuaan hän opiskeli käsityöopettajaopistossa ja yliopistossa hän luki kansatiedettä, kansanrunoutta ja taidehistoriaa. Papu-nimestä hän piti jo lapsena. Luonto oli aina lähellä sydäntä ja sieltä hän sai inspiraatioita mitä erilaisimpiin esiintymisiin ja tuotteisiin. Naimisiin hän meni koulukaverinsa, taiteilija Erkki Pirtolan kanssa juhannusparina Karunan kirkossa Helsingin Seurasaarella

vuonna 1975. Heille syntyi neljä poikaa. Papu oli mukana Ö-ryhmän näyttelyissä ja performansseissa ja esiintyi Ilkka-Juhani Takalo-Eskolan Metsäteatterissa. Hän oli perustamassa ensimmäistä kasvisravintolaa Helsinkiin ja osallistui Koijärvi-liikkeeseen. Papun teoksista tuli jo varhain esille suomalaisen kansankulttuurin syvällinen tuntemus ja toisaalta ironia ja huumori. Näyttelyitä vietiin myös ulkomaille, Saksaan, Unkariin ja Ukrainaan. Kansatieteen harrastajien kanssa tehtiin opintomatkoja mm. Vienan Karjalaa ja Viron Setumaalle ja heidän kanssaan syntyi *Ehivaija*-lauluuyhtye, joka laulaa kalevalaisia lauluja ja esiintyi myös Suoseuran 60-vuotisjuhlavuoden tapahtumassa.

1990-luvun alussa Papu alkoi kehittää Suomeen turvekerrostumista peräisin olevista tupasvillan kuiduista ns. turvetekstiilejä sveitsiläisen

Taiteilija Papu Pirtola Tampereen turvekongressia varten tekemänsä Maja suon hengille -tilataideteoksen vieressä 2004. (Kuva: Riitta Korhonen).

Peat artist Papu Pirtola (1949–2017) outside her environmental artwork of peat “Maja suon hengille (the cottage for ghosts of peatland)” at the 12th International Peat Congress, Tampere, Finland in 2004. (Photo: Riitta Korhonen).

Ruth Ernen ja ruotsalaisen Johannes Klossin opastamana. Tupasvillan kuitujen etsimisellä alkoi yhteistyömme. Papu perusti Kultaturve-yrityksen, joka alkoi kehittää turvetekstiilien teollista tuotantoa, mutta Papulle sopi paremmin uniikkien teosten luominen ja hän erosi Kultaturpeesta. Hän kiersi ympäri Suomea kurssittamassa ihmisiä turvelangan ja turvehuovan tekoon ja kertoi aina innostuneesti turvetekstiilien hyvistä ominaisuuksista. Valmistusprosessiin lisättiin luonnonväreillä värjättyä lampaanvillaa ja tuotteet kehittyivät taideteoksiksi, joita esiteltiin lukuisissa näyttelyissä Suomessa ja ulkomaillakin. Innoittava tapahtuma oli Maaseudun Sivistysliiton ja Suoseuran järjestämä Suon voimat -seminaari Seinäjoella vuonna 1995, jossa esiteltiin tiedettä ja taidetta Suomen soista. Papu kehräsi siellä turvelankaa Reijo Kelan tanssissa vieressä turpeiden päällä. Seminaarissa ideoitiin monivuotinen Elanto suosta Pohjanmaalle -projekti, jossa Papu oli aktiivisesti mukana ja liittyi Suoseuraan. Toinen merkittävä tapahtuma oli vuonna 1998 Ilomantsissa järjestetty viikon kestänyt kansainvälinen *Suon estetiikka* -symposio, jossa Papun turvelaboratoriossa opeteltiin turvehuovutusta ja turvelangan kehräystä sekä koettiin upeita suoperformansseja. Ystävyys ja yhteistyö amerikkalaisen performanssitaitelija Cherie Sampsonin ja monien muidenkin taiteilijoiden kanssa alkoi Ilomantsissa ja jatkui yhteisnäyttelyinä ja performansseina eri maissa.

Helsingin Töölönlahden rannalle Papu oli rakentamassa 2003 happihuonetta, jossa pidettiin näyttelyitä ja performansseja. Happihuoneen viereen hän rakensi turveharkoista *Naurumuuri*-tilateoksen, jonka huipentumana oli turvesavusauna. Sauna saavutti kansainvälistä kuuluisuutta ja uhmasi rannan rakentamista kuusi vuotta. Turve-
saunoja hän rakensi muuallekin. Turvehuovasta

hän valmisti upeita seinävaatteita näyttelyihin ja lämpimiä turvehuopapohjallisia sekä aamutossuja käyttötavaroiksi – taideteoksia nekin.

Suoseuran jäsenenä Papu oli aktiivinen ja osallistui usein seuran kokouksiin ja retkeilyihin. Hän osallistui myös IPS:n kansainvälisiin symposioihin esitellen niissä turvetekstiilituotteita. IPS:n ja Suoseuran vuoden 2004 turvekongressin järjestelyissä Papu oli aktiivisesti mukana ja rakensi Tampereen Sorsapuistoon oman tilateoksensa *Maja suon hengille*. Viimeisin IPS:n symposiomatka, jolle hän osallistui, suuntautui Skotlannin Aberdeeniin alkukesällä 2017. Papun tuotteista ja teoksista sekä turvekuitujen ominaisuuksista on julkaistu artikkeleita Suoseuran julkaisemissa *Suomen suot* (1996) ja *Suomi – Suomaa* (2008) -kirjoissa.

Papu järjesti myös useita yhteisnäyttelyitä, joissa soilla ja turpeella oli oma roolinsa. Merkittävä näyttely oli vuonna 2006 Annantalolla Helsingissä järjestetty *Tuhannen ja yhden yön saduista* koottu näyttely, joka rikkoi katsojaenätykset ja kiersi myös Hämeenlinnassa, Jyväskylässä ja Tampereella. Papun viimeinen oma turvetekstiilinäyttely *Suosta nousseet* oli esillä Papu-galleriassa Helsingissä 7.–18.11.2017. Papu kuoli viimeisenä näyttelypäivänä. Huovutuskurssi Snellman-korkeakoulussa jäi kesken, kuten moni muukin asia, mutta Papu-Gallerian näyttely jatkui postuumisti Loviisassa tammikuun loppuun saakka. Papun taideteokset ja turvehuopatuotteet ovat arvokkaita muistoja monipuolisen, upean taiteilijan ja taitajan sekä suon ystävän merkittävstä elämäntyöstä. Suoseura jää kaipaamaan ystävällistä, lämmintä seuran aktiivijäsentä sekä seurallekin mainetta tuonutta ainutlaatuista turvetekstiilitaiteilijaa.

Riitta Korhonen & Leila Korpela